

singled out, the starting point in the formation of utopia and anti-utopia is science fiction. Since genetic aspects traditionally associated with syntax of the genre, its structural features of its composition. The semantics of the genre is a communicative aspect that includes system settings. In this context, genre is presented as «a specific type of communication», the type of communication, the type of cultural correlation of man and the world. The normative aspect is a morphology of the genre which highlights typical features of the work at the content, form, function and classification based on their completed works.

The results of this research prove that the definition and poetic of genre of anti-utopia are closely interrelated with the linguistic interpretation of semantic, syntactic, pragmatic features of its formation. The author proves the fact that the contemporary view on functional and communicative paradigm gives possibility to consider the text of anti-utopia as a written communicative formation as a discourse and provides a detailed description of its main distinctive features.

Key words: antiutopia, genre, text type, discourse, speech activity, functional-cognitive linguistic paradigm

УДК 070:316.7(092)

ТКАЧЕНКО Роман

**ПУБЛІЦИСТИЧНІ ВИСТУПИ Ю. ШЕВЕЛЬОВА НА
СТОРІНКАХ ГАЗЕТИ «НОВА УКРАЇНА»
(ПРОБЛЕМА КОНТАКТУ ЦИВІЛІЗАЦІЙ)**

У статті проаналізовано провідні мотиви низки публікацій Ю. Шевельова періоду Другої світової війни, що викликані проблемою контакту ментальностей Сходу й Заходу, зокрема в радянському й нацистському варіантах. З'ясовано, що продуктивність і взаємозбагачення у ході міжцивілізаційних взаємин можливі за умов подолання психологічної провінційності комунікантів, відкритості до зовнішніх впливів при збереженні своєрідності й творчої настанови.

Ключові слова: публіцистика, провідні мотиви, контакти цивілізацій, провінційність, пропагандистська риторика.

З-поміж 872 назв нью-йоркського видання бібліографії Ю. Шевельова 1998 р. власне публіцистичні праці нараховують

всього лиш близько півсотні позицій. Однак слід наголосити, що Шевельов-публіцист не менш яскравий і глибокий, аніж Шевельов-мовознавець чи Шевельов – літературний критик. По-друге, публіцистичність у широкому й позитивному розумінні властива багатьом його суто науковим працям. У свою чергу серед публікацій з публіцистики є з півдесятка таких, що неодноразово цитувалися й передруковувалися, зокрема, це стосується статей «Над озером. Баварія», «Москва, Маросейка...», «Пороги і запоріжжя» тощо. Утім, менш відомі статті в газетах і часописах «Українські вісті», «Свобода», «Наш вік», «Нові дні», як-от: «Що ж таке зрештою українська наука?», «Проблеми розвитку української науки», «Рахунок Європі», «Рахунок самим собі» та ін. – цікаві окремими спостереженнями, нюансуванням думок, відомих з інших праць ученого, або ж слугують джерелом генези і становлення провідних ідей автора.

Значний інтерес викликають праці Ю. Шевельова, оприлюднені Харківським історико-філологічним товариством у збірці «Дорогою відрядження. Публіцистичні та наукові тексти 1941 – 1943 рр. (харківський період)». Насамперед йдеться про публікації з яскраво вираженою публіцистичною домінантою, а саме: «Брудні наміри большевиків», «Високе завдання», «Замість рецензії. (Міркування в театральній залі)», «Ідучи з концерту» та ін. Міркування, висловлені в цих роботах з приводу побутової культури, проблем виховання, театального й музичного репертуарів з часом знайшли у Ю. Шевельова дальший розвиток і були означені промовистим гаслом «Картагена нашої провінційності мусить бути зруйнована!»

У серпні 1992 р., виступаючи в Києві на Всесвітньому форумі українців, Ю. Шевельов наголосив, що Україна наразі почасти утвердила себе у світі політично, але їй ще далеко до цього у культурному сенсі. Українському відродженню заважають три вороги: російський імперіалізм, комплекс кочубеївщини і провінціалізм. На думку В. Панченка, цю «тріаду Шевельова» «варто повторювати, як український «Отчешаш» [5]. Протидією цим трьом чинникам мають бути слова Шевченка «і чужому научайтесь, й свого не цурайтесь», тобто синтез кращих набутоків української культури і надбань світової цивілізації. Однак синтез

можливий лише на питоמו українській основі. Звідси – ідея національно-органічного стилю, від якої Шевельов пізніше відмовився, і спроби обґрунтування всесвітньо-історичної місії України. Як стверджує І. Михайлин, чи не найголовніша ідея Шевельова-публіциста має бути сформульована таким чином: «...на противагу сучасній епосі з її функціоналізмом, Україна може запропонувати світові «традицію вічно селянського» як категорії психологічної» [4, с. 18]. Тож, по суті справи, наш видатний мовознавець залишався «європейцем серед хуторян, і хуторянином серед європейців» – слова, свого часу сказані В. Петровим про П. Куліша. На початку 90-х рр. Шевельов кілька разів відвідав Харків, місто своєї молодості. В одній з публікацій він лишив зворушливу згадку про те, як таксист, двадцятирічний хлопчина, поступово переходив у розмові з україномовним професором зі Штатів з російської на українську мову, а на прощання подарував атлас автомобільних доріг Харківщини, вчинок неможливий для якого-небудь таксиста в Нью-Йорку. Харків таки має українське серце – робить висновок професор [7, с. 362]. І ця риса важлива як для самого Харкова, так і для прийдешньої вселюдської цивілізації. Прикметно, що міркування Ю. Шевельова про взаємодію західної і східної ментальностей та цивілізацій мають не лише теоретичний, уможлядний характер. Вони зіперті на особистий досвід автора, либонь, ще від часу Другої світової війни, і характеризуються, що характерно для способу мислення Ю. Шевельова, легким, невимушеним переходом від конкретики фактів до глибоких узагальнень і навіпаки.

Безпосереднє знайомство із Заходом розпочалось у Ю. Шереха (Шевельова) в окупованому гітлерівцями Харкові. Як-не-як він був удячний їм за відкриття шляху на Захід [7, с. 31]. І тут зринає цікава й непроста проблема культурних і цивілізаційних контрастів між Заходом і Сходом. Незважаючи на все, що ми знаємо про звірства нацистів, окупанти у деяких речах мали підстави почувати власну вищість супроти так званої радянської людності. Так, В. Барка пише в автобіографії, як разюче відрізнялась їхня поведінка в Україні й у себе вдома; у Берліні письменник навіч пересвідчився в існуванні «психологічної Європи», про яку читав у М. Хвильового [1]. Споріднені за духом спостереження щодо

ведення війни, організації побуту, ставлення до людських утрат можна знайти в мемуарах та статтях Ю. Шевельова й щоденнику О. Довженка, тим більш прикметні, що їхні автори знаходилися по різні боки фронту. Довженко констатував: «Відсталлий стиль життя породив відсталлий стиль війни» [2, с. 201]; або: «Колосальні втрати, що несемо ми в техніці, кидаючи її на переправах, на поламаних місточках, на болотцях тощо, легкість, з якою ми це все робимо і перманентність цього прикрого явища свідчить, що ми не органічно володіємо нею – техніка у нас ще існує окремо від нас. Тому коефіцієнт її корисної дії у нас надзвичайно низький. Ми ще трохи варвари і селюки» [2, с. 203]. У мемуарах «Я – мене – мені...» Ю. Шерех пише: «Я ніколи не бував перед тим на Заході, але я міг уявити собі, яким шоком було для німецького вояка опинитися в примітивних умовах Сходу Європи, ще примітивніших в умовах війни й руїни (не дурно одним з перших учинків німців було розмежування туалетів – одні для місцевих, другі nur für Deutsche!)...» [9, с. 392]; і далі: «своїх загиблих німці вшановували більше, ніж радянці своїх, які були для них тільки падлом» [9, с. 392]; або зауваження про «неймовірну пунктуальність руху залізниць» у Німеччині напередодні повного розгрому [10, с. 17]. Щоправда, Захід не був однорідним, і ставлення Шевельова до окремих рис матеріальної культури виявилось різним. Утім, щоразу воно мало не лише загальнотеоретичний пізнавальний характер, а й, сказати б, функціональний, прагматичний, і щодо українства, і щодо самого вченого.

Зупинюсь детальніше під обраним кутом зору на окремих публікаціях Ю. Шевельова у газеті «Нова Україна». На перший погляд, у статті «Брудні наміри большевиків» публіцист насамперед ставив за мету засудити радянську владу. Кількома штрихами він дав їй образ, позначений рисами примітиву, брехні, вульгарності, низької побутової культури. Поточний момент є ніби кульмінацією вказаних рис, що наближає агонію радянського ладу. Сталін є вірним продовжувачем ідей Леніна, тільки ще в більш вульгаризованій формі. Червона Армія відступає, бо не хоче захищати нелюдяну владу. Від безсилля «радянці» вдаються до засобів бактеріологічної війни, не рахуючись із втратами серед

цивільного населення, знищуючи водогони і фабрики, що виготовляли мило. Усю цю картину увінчано у фіналі метафорою «воша большевизму».

Радянська газетна риторика переплітається з гітлерівською: «англійська й американська буржуазія», «імперіалістична споруда тріщить по швах», «героїчний дух німецького війська», «большевизм – ворог всього людства», «воша большевизму повинна бути і буде розчавлена». Як на мене, це свідчить про радянське виховання автора і, по-друге, про замовний характер статті, про конформізм, про німецьку цензуру. Не виключено, що публіцист ще не позбувся певних ілюзій щодо нацистів. На його думку, санітарний стан міст і сіл – одна з ділянок єдиного з німцями фронту у війні проти більшовиків. Утім, автор замовчує, що нова влада так само байдуже ставиться до побутових проблем харків'ян, як і їхні попередники. Але звинувачувати німців у тому було марно, адже вони не могли допомогти, хоч би й хотіли, бо «постачання навіть власному війську було для німців проблемою неймовірної трудності» [9, с. 136].

Усе це наводить на думку, що серцевина матеріалу має характер замітки, що стосується антисанітарного стану в місті. Публіцистичну рамку приточено задля ідеологічної витриманості. Якщо вдуматись, автор закликає містян самим подбати про санітарний стан Харкова, бо щоразу чужинецькі адміністрації не ставлять собі цього за головну мету. Ю. Шевельов звертається до громадянського сумління харків'ян; очевидно, десь у підтексті натякає на рабську звичку перекладати відповідальність за власну долю на можновладців. Цей здогад підтверджується одним фрагментом есею «Над озером. Баварія». Там автор говорить про пасивну провінційність харків'ян у момент вступу до міста німців й надалі та щодо проголошеної активними львів'янами української державності 1941 р. [7, с. 115]. Одне слово, за умов вільного вислову, архітектоніка цієї статті, її публіцистичні інтенції могли бути іншими.

У статті «Високе завдання» йдеться про основні напрями виховання в радянській школі, які сприяли поширенню брехні й лицемірства, «дочасно старечої пасивності», витравлювали з дитячої душі любов до рідної мови й культури, прищеплювали

казенний патріотизм. На противагу цьому нова школа мусить виховувати передовсім любов до рідного слова, реабілітувавши наукові праці Синявського, Ганцова, Курило, Сімовича та інших, прагнучи, «щоб лекція була цікавою, щоб учень нетерпляче чекав її» [6, с. 78]. Звідси головна думка: «Майбутнє народу українського чималою мірою в руках учителя наших шкіл» [6, с. 78]. Серед негативних наслідків радянського виховання чи не найбільше наголошено забриханість. Розповсюдження лицемірства призводить до втрати довіри. Криза довіри руйнує правосвідомість. А ця остання є однією з основ західного суспільства. У передмові до збірки «Не для дітей» Ю. Шерех цитував міркування Маліка, філософа з Лівану, про ментальність західної людини: «Це надзвичайна техніка і досконалість – виплід зовсім окремого погляду на речі..., духу відкритості правді, підпорядкування фактам..., безперервної традиції, передаваної від людини до людини і від покоління до покоління..., духу співпраці й закону..., що вірить у волю критики й шукає наукових законів заради них самих» [7, с. 45]. Правда – одна з фундаментальних цінностей Шевельова-науковця і Шевельова як особистості. Не випадково Є. Сверстюк назвав свою статтю про нього «Послідовний у правді».

Репортаж з рисами фейлетону «Замість рецензії (Міркування в театральній залі)» містить цікаві спостереження, однак вибудований з використанням штучної композиційної осі «погане більшовицьке виховання і хороше німецьке». Узагальнення, до яких вдається автор, надто поспішливі. Під час виконання опери Вагнера «Тангейзер» німецькі вояки поводитися як належне, інтелігентно, а спекулянтська харківська молодь на гальорці своїм реготом і тупотом демонструвала свою знудьгованість. Однак для широких узагальнень ця ситуація не надається. Адже у німців були і кати-есесівці, і гітлерюгенд, а радянське виховання дало піонерів-героїв, молодогвардійців, Олександра Матросова та ін. Ю. Шерех як мемуарист пізніше зауважив: «Трудящі тоді подихали з голоду або йшли до руху опору, вони не мали ні сил, ні часу ходити до опери. Це було суцільно спекулянтське шумовиння, що мало бути знищене «органами радянського правосуддя», а тепер виринуло було на поверхню і грало-буяло, як мошка в промені осіннього

сонця» [9, с. 358]. Критикуючи радянську систему виховання, публіцист пропонує той-таки макаренківський, точніше – народний, метод перевиховання працею і вживає радянський термін «перевиховання». У спогадах науковця цей сюжет має зовсім інший контекст: деморалізація, звиродніння окупованого Харкова, брак взаємопідтримки, брак почуття власної гідності. Особливо все це впадає у вічі протиставно до поведінки німців в умовах наступу радянських військ: цивільні німці мовчазні, стримані, дисципліновані [10, с. 17]. Та сама сталева дисциплінованість виявилась у німецьких військових, коли вони ходили в лютий мороз у самих мундирчиках, бо німецьке командування не забезпечило їх шинелями [9, с. 392].

Перечитуючи репортаж «Ідучи з концерту», переконаєшся, наскільки вдало дібрано назву до книги вибраних публікацій Ю. Шевельова періоду війни «Дорогою відрадянщення». Справді, розміщені в хронологічній послідовності тексти засвідчують поступове звільнення з лабет ідеології. Наразі ця робота майже позбавлена ідеологічних акцентів, пропагандистської риторики. Лише на початку мовиться про більшовицьку політику, яка обмежувала репертуар виконавців народних пісень. Однак далі відповідальність за незадовільний стан освоєння фольклорної спадщини автор покладає на самих українців. Між іншим, рівень освоєння багатющої пісенної фольклорної спадщини академічними та естрадними виконавцями донині залишається приблизно таким же убогим. Закономірно, що з послабленням ідеологічної риторики в публікаціях Шевельова посилюється україноцентричний погляд на речі. У розмислі «Ідучи з концерту» чи не вперше у нього зринає ідея, зрештою не нова в українській публіцистиці (раніше її активно пропагували П. Куліш, М. Хвильовий, М. Зеров), ідея України як частини Європи і заклик до подолання провінційності. Політична незалежність буде ілюзорною, доки українці не створять повноцілї сучасної національної культури. А для цього потрібен «вихід за межі фольклору і творчий підхід до фольклору» [6, с. 95].

Ще один цікавий момент стосується особливостей стратегії мислення Ю. Шевельова. Він, зокрема, не сприймає виконання народних пісень лише нерухомим хором, а прагне динаміки, вигадки, синтезу, хореографії, синкретизму первісного народного

мистецтва, руху, експериментування. Типологічно він мислить як людина бароко, романтизму, авангарду. Звідси, очевидно, інтерес до мови Г. Сковороди, до стильових експериментів Т. Шевченка, до памфлетів М. Хвильового, до театральних постановок Л. Курбаса, скептичне ставлення до неокласицизму. Звідси походить любов до словесної гри і невластивий науковому стилю виклад думок, позначений яскравою авторською індивідуальністю: вживання парцелятів, уведення експресивних конструкцій, значне зростання відокремлених зворотів [3, с. 35]. Світовідчуття видатного вченого засвідчувало відкритість світові з метою перетопити різноманітні елементи в нову велику гармонію. Адже «вся його наукова, публіцистична, редакторська діяльність ґрунтується на засаді творчого синтезування. Якимось він зізнається: «... я не відкривач нових шляхів, в найкращому випадку я синтезатор» [6, с. 27].

У наступних роботах Ю. Шевельова образ Заходу урізноманітнюється і ускладнюється. Його дратує розмірений, упорядкований побут Швеції і Швейцарії. Щоправда, пізніше він вбачатиме у власному ставленні до такої, мовляв міщанської, «дрібнобуржуазної» схильності до порядку, автоматизму дій, ритуальності в побут, рецидиви невитравленої радянськості. Уважно вдивляючись у повсякденне життя західної людини, він чіткіше починає усвідомлювати своєрідність національного характеру своїх земляків, як-от у цьому епізоді зі спогадів: «З ліхтарем в обіймах стоїть п'яний швед. Не кричить, не лається, не рухається, в останньому зусиллі схопився за ліхтар. Мимоволі стала на спомин дійсність на Україні: як бачиш п'яного – краще перейди на другий бік вулиці, він бешкетує, може полізти обійматися або битися, лається найгіршими словами. Не те тут. Мій швед нікому не загрожує, не нападає, мовчить. Жодної небезпеки нема. Але яка нудьга! І яка безвихідь. Сформувалося це тоді: *країна без бароко*. А моя батьківщина була аж надто барокова» [10, с. 294].

Перше безпосереднє враження від американців, а були це американські військові, – негативне. У поведінці завойовників було щось від «тварин, що не контролюють своїх імпульсів» [10, с. 55]. З'ясувалося, що відстань між українською і німецькою

ментальністю не настільки значна, скільки між європейською і американською [10, с. 264]. Шевельов і наприкінці життєвого шляху називав бездушною системою американських університетів, «які перетворюють студента на механічний шпунтик, підпорядковують його безлічі формальних вимог, аж до того, на якому папері і з якими берегами писати свої тези чи дисертації...» [10, с. 92]. Однак негативні враження не спонукали його до втечі від реальності, навпаки він закликає йти їй назустріч, творчо змінювати й перетворювати її, наскільки це можливо, задля власних потреб та інтересів.

Хай завойовані були в багатьох випадках морально вищі від завойовників, але для останніх це не мало жодного значення, бо вони, американці щодо німців чи німці й американці з росіянами щодо українців, не вважали їх рівними собі. Взаємозбагачення культур, широке і творче, можливе лише за умови рівноправності комунікантів. Щоб досягти належного політичного, військового й культурного рівня, треба подолати світоглядovu провінційність. Провінційність, за Шевельовим, це є примітивізм матеріальної (цивілізація) і духовної культури, це пасивне ставлення до власної долі, що дозволяє зовнішнім обставинам формувати її на свій лад, це самоізоляція або насильницька ізоляція від культурних впливів, це, нарешті, відсутність у того чи іншого народу власної концепції доби, усвідомлення власної місії на цій планеті.

У духовній постаті Ю. Шевельова, у його мисленневих стратегіях є те, що суперечить тяжінню до відрубності, до політики ізоляціонізму, він не прагне дотримуватись гранично чітких меж у формулюванні понять, толерує жанрову дифузю, науковий дискурс у нього легко перетікає в публіцистичний і навпаки. Він не заперечує національної чи культурної своєрідності, але не вірить у цілковиту взаємонеpronикність епох, цивілізацій, ідеологій, не вважає істотним протистояння матеріалізму та ідеалізму, плоті й духу, пропонує «і» – «і» супроти «або» – «або», підважує знамениту формулу Р. Кіплінга «Захід є Захід, а Схід є Схід». На його думку, Сходу в радянському (і візантійському) варіанті заважає порозумітися із Заходом лише його власна примітивність, нерозвиненість, відсталість. Зрештою, Україна мусить бути відкритою і до Сходу, і до Заходу: «Не провінція, а світ: Україна і

світ. Не Європа і не Азія, але і Європа, і Азія» [7, с. 133]. Упереджене ставлення до Сходу, як і до Заходу може тільки нашкодити. Зовнішні впливи не зруйнують своєрідності, якщо ставитись до них творчо. Образ Заходу в публіцистиці Ю. Шевельова – це передовсім не ментальна специфіка, а свобода вибору, потенціал невикористаних українцями можливостей. Захід буде корисний українству не тому, що він такий чи інший, а тому що він усякий, тому що «він не корив правду правилу і не жертвував дійсністю програмі» [7, с. 45]. Шлях на Захід – це шлях свідомого будування себе.

Поступово звільняючись від пропагандистської риторики, Ю. Шевельов у своїх ранніх публіцистичних виступах означив ті українські проблеми й мотиви, які розвинув у пізніших працях: брак відповідальності, взаємопідтримки, громадської активності, система обману в освіті, вихованні, адмініструванні, брак внутрішньої дисципліни, народницький комплекс, культурна ізольованість та провінційність разом із недбалим, нетворчим ставленням до національних традицій. Урешті-решт для України шлях у Європу – це шлях таки до себе, і, як будь-яка духовна робота, він не має остаточного пункту призначення і завершення: «Висвячення в європейці забирає багато років і, либонь, ніколи не кінчається. Гармонію свого, успадкованого, недавно ще єдино наявного й природного, з набуваним ніби чужим, а в дійсності, по-своєму, таки теж своїм, тільки досі не усвідомленим, – ця гармонія ніколи не вивершується, вона існує в прагненні, але ніколи не в якійсь остаточній досконалості. І писати про неї слід розлогі книги, а не принагідні статті» [7, с. 55].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Барка В. Автобіографія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrlib.com.ua/bio/printzip.php?tid=1534>
2. Довженко О. П. Україна в огні: Кіноповість, щоденник / О. П. Довженко. – К. : Радянський письменник, 1990. – 416 с.
3. Загнітко А. Космічний синтаксис Юрія Шевельова (штрихи до творчо-стильового портрета) / А. Загнітко // Видатний філолог сучасності (Наукові виклади на честь 85-ліття Юрія Шевельова). – Х. : Око, 1996. – 92 с.

4. Михайлин І. «Судилося бути Україною», або Головна публіцистична ідея Юрія Шереха (Шевельова) / І. Михайлин // Творчий доробок Юрія Шевельова і сучасні гуманітарні науки. Вісник Харківського університету. – 1999. – № 426. – С. 15–19.

5. Панченко В. Тріада Юрія Шевельова [Електронний ресурс] / В.Панченко // Український тиждень. – 2010. – №1 . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Publication/962>

6. Шевельов Ю. Дорогою відрядяння: Публіцистичні та наукові тексти 1941 – 1943 (харківський період) / Юрій Шевельов. – Х. : Харківське історико-філологічне товариство, 2014. – 190 с.

7. Шевельов Ю. З історії незакінченої війни / Юрій Шевельов. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – 471 с.

8. Шевельов Ю. Вибрані праці: у 2 кн. Кн. II. Літературознавство / Юрій Шевельов. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 1151 с.

9. Шерех Ю. Я – мене – мені... (і довкруги). Спогади І. В Україні / Юрій Шерех. – Х. : Фоліо, 2012. – 475 с.

10. Шерех Ю. Я – мене – мені... (і довкруги). Спогади II. В Європі / Юрій Шерех. – Х. : Фоліо, 2012. – 316 с.

ТКАЧЕНКО Р.

ПУБЛИЦИСТИКА Ю. ШЕВЕЛЄВА НА СТРАНИЦАХ ГАЗЕТЫ «НОВА УКРАЇНА» (ПРОБЛЕМА КОНТАКТА ЦИВИЛІЗАЦІЙ)

В статті аналізуються ведучі мотиви ряду публікацій Ю. Шевелєва в період Другої світової війни, які пов'язані з проблемою контакту ментальностей Сходу і Заходу, зокрема в радянському і нацистському варіантах. Роздуми публіциста приводять до висновку, що продуктивність і взаємообогачення в процесі діалогу між цивілізаціями можливі при умові подолання психологічної провінціальності учасників комунікації і збереження своєрідності і творчої установки.

Ключові слова: публіцистика, ведучі мотиви, контакти цивілізацій, провінціальність, пропагандистська риторика.

TKACHENKO R.

SHEVELIOV'S PUBLICISTIC ARTICLES ON PAPERS OF «NOVA UKRAINE» (THE PROBLEM OF CONTACT AMONG CIVILIZATIONS)

The article analyzes chief motives of a series of Sheveliov's World War II period publications, caused by the problem of contact between the East and West mentality, specifically in the Soviet and Nazi variants.

Yu. Sheveliov disproves Kipling's famous formula «the West is the West, but the East is the East». According to Ukrainian thinker's point of view, it is only its own primitiveness, backwardness that prevents the East in its Soviet (and in Byzantine) variant from mutual understanding with the West. After all, Ukraine should be opened to the East as well as to the West. Outer influences won't ruin originality being treated creatively. Sheveliov's image of the West is rather diverse and has been considerably evolved. In his opinion provincial way of existence is determined psychologically, not geographically.

By Sheveliov, provinciality is primitivity of material (civilization) and spiritual culture, it's passive attitude towards own fate that allows external circumstances to form it in their own way, it's self-isolation or forcible isolation from cultural influences. Finally, it's absence of own conception of the epoch of this or that nation, realization of its own mission on this planet.

Gradually releasing himself from propagandistic rhetoric, Sheveliov, in his early publicistic articles had determined the problems and motives which he developed in his works written later: lack of responsibility, mutual assistance and public activity; the system of deception in education, upbringing and administrating, lack of inner discipline, «narodnik» complex, cultural isolation and provinciality together with negligent uncreative attitude to national traditions. It turned out that Ukraine's way to Europe and to the world is the way to itself and, like any spiritual work, it doesn't have its final point of destination and completion. Productivity and mutual enrichment in the course of intercivilizational relations are possible in case of overcoming communicator's psychological provinciality, opening to external influences, own originality and creative orientation being saved.

Key words: publicism, chief motives, contacts among civilizations, provinciality, propagandistic rhetoric.